

Lidské proměny

(psáno pro Britské listy, duben 2008, nezveřejněno)

Vidina obří pýchavky v brdských lesích kouzlem otevřela stavidla našich myslí. Snad jsme se styděli přemýšlet o krizi globálního světa proto, že jsme v mládí nepřipravovali atentát na Husáka, snad jsme našli zalíbení myšlenkách o konci dějin. Teď pomalu rozhrnujeme oponu. Abychom zjistili, že politická angažovanost vymizela. Abychom připustili, že ani demokracie bez přívlastků není vládou lidu, ale (vy)volených, kteří namísto pochvalnému mručení davů dávají přednost tichu prázdných ulic. Abychom ztratili naději, že se kdy objeví nová síla, která se nedá zkorumpovat a vytvarovat do forem nejprve zatracovaných protivníků a posléze koaličních spojenců. Abychom se podívali do očí nepříjemné pravdě. Jsme stádo ovcí, které vyhnali na louku, sice plnou štavnaté trávy, ale ohrazenou nenápadným drátem - nabitým na 220 V.

Kde se ta nová bystrost zraku bere a není-li to jen z hrobu vystupující komunistický klam? Podvědomí ještě nasycené Marxem nás navádí vidět v nečekaném vývoji spolčení finančního kapitálu, nednárodních monopolů a vojenskoprůmyslových komplexů. Zapomínáme na vlastní mládí obviňujeme pak děti ztrácející bojovného ducha, že vyměnily ideály za mísu šošovice. Ze zoufalství se bavíme vytvářením schémat vlastníků a ovlivňovatelů, kteří prostřednictvím neziskovek kondicionují naši mysl - my, kteří jsme v éře socialismu přežili nájezdy sjednocené státní a stranické propagandy. Zapomínáme se přitom všem shonu podívat do vlastních niter. Historické vědy jsou zábavnější než jejich přírodní jmenovkyně. V historiografii, archeologii, antropologii, paleontologii a mnoha dalších není možno brát vážně paradigma ověřené teorie. Naopak, je si třeba bohapustě vymýšlet, aby se vůbec udržela logika děje a mohla být navržena odpověď na otázky jak a proč. V závislosti na politické situaci tak pokládáme za strůjce dějin silné osobnosti či výrobní prostředky a nebo - když už nelze jinak - vůli lidu. Zlomky jmenovaných a mnoha dalších hybatelů můžeme skutečně v hlině a v knihovnách vystopovat. Uniká nám však hlavní motor lidských konání. Stav a směřování našich myslí, individuální psychika i mentalita lidských společenství.

Nevíme jak se cítil kameník otročící na stavbě pyramid a o čem snil po večerech, pojídaje cibuli. Těžko vyfabulujeme hnutí myslí vesničanů opouštějících po tisících středověká sídla a vydávajících se zemřít na křížové výpravě kdesi na konci světa. Nemůžeme se zeptat sedláka od Chlumce proč vlastně šel do předem prohrané bitvy a jak se cítil s okovaným cepem proti vycvičené jízdě. Přitom právě všechny ty pocity, nálady, radosti a naštvaní, jsou motýlími křídly předurčujícími lidské hemžení na planetě Zemi. A stojí i za současným vývojem, který nám místy nahání husí kůži. Nezměřitelné, neinterpretovatelné. Nicméně do jisté míry intuitivně postižitelné a podvolující se úvahám.

Jedním z fenoménů, které můžeme v období poslených dvoutisíc let takto spíše vycítit, než prokázat, je narůstání lidské individuality, sebereflexe, uvědomění si možností jednotlivce a ovšem také zvyšování důrazu kladeného na vlastní ego. Vždy v dějinách nepochybně existovaly silné osobnosti reflektující vlastní já. Bylo jich však málo a doba jim nepřála. Končili na šibenících - jen málokterí na trůnech. Bodem zvratu se stala mise Ježíše Krista, předcházející masové rozšíření víry, že v každém z nás je jiskra Boží. Slovo se stalo motorem rozvoje evropské civilizace. Společnost složená z jedinců uvědomujících si svou jedinečnost už nechtěla akceptovat vyvýšení, natož zbožštění malé skupiny bytostí ničím se nelišících od nich samých. Tak postupně ale s neochabující silou prošla evropskými dějinami vítězně idea rovnoprávnosti. Dvacáté století bylo svědkem završení vývoje, urychleného v konečné fázi šokujícím nacistickým intermezem a komunistickým vykročením stranou. Lidské kukly v evropském civilizačním prostoru definitivně protrhly kokony kolektivního uvažování a vystoupily na sluneční světlo v plné nahotě své individuality a nepakovatelnosti.

Je těžké oprostít se od pocitu osudovosti uvědomíme-li si, jak byl mentální proces synchronizován s vytvořením vhodných ekonomických podmínek s informační revolucí. Životní úroveň se zvýšila tak, že prakticky každému je umožněno věnovat dostatek času úvahám. Vynález Internetu obrovsky zjednodušil práci s informacemi a komunikaci mezi lidskými individui. A právě teď jsou schopnosti lidské mysli posilovány plynulým srůstáním s umělou intelingencí, kterou představují internetové vyhledávače a individualizovaná síť druhé generace.

Důsledky popsaných procesů pro viditelnou politickou skutečnost jsou devastující. Nejdříve na ně doplatila levice se svými tradičně kolektivizujícími tendencemi. Pravici, s důrazem na individualitu a osobnost, vydržel dech trochu déle - za cenu příklonu k extremismu. Dříve nebo později však

ztroskotá celá tradiční pravolevá demokracie založená na politických stranách. Tak jako - vraťme se k radaru - ztroskotává i hnutí "Ne základnám" neschopné shromáždit ať ve všední den či svátek, ráno či večer, na Václaváku či na Hradě, více než dva tisíce příznivců. V zemi, kde s umístěním radaru údajně nesouhlasí dva miliony dospělých!

Tamášovi a jeho druhům je možno připisovat několik takticky problematických rozhodnutí. Nelze ale způsobit aby řeky tekly pozpátku a nelze očekávat že noví lidé budou považovat za smysluplné hlasité skandování "demisi, demisi". Že budou poslouchat živě řečníky, jejichž slova si v klidu prolétnou doma u počítače. Je to pro aktivisty, věnující čas z jejich pohledu dobré věci, skličující. Útěchou jim může být že noví lidé tuplem nevyjdou do ulic proto aby podpořili Paroubka či Topolánka. Že se už nedají zblbnout žádnými hesly. Nebo ano?

Stanislav Vozka

P.S. Pokud vůbec existují ti noví, o kterým jsem psal, a pokud některým z nich připadají pýchavky nejedlé, budou možná chtít vyjádřit svůj názor. Individuálně. Budou třeba chtít napsat osobní dopis některému z amerických politiků, nejlépe volenému zástupci lidu USA. Seznam členů Sněmovny reprezentantů spolu s odkazy na jejich webové stránky (se spoustou informací o nich a s adresami do kanceláří i domů) je možno najít na adrese <http://www.house.gov/house/MemberWWW.shtml>. Tvorba takového dopisu může narazit na jazykové potíže. Dovolil jsem si proto vytvořit pět různých kratších či delších dopisů, se kterými se snad někteří pisatelé budou moci ztotožnit a učinit je osobními připojením vlastního jména a adresy. Dopisy byly přeloženy remomovanou překladatelskou agenturou a jsou v české i anglické versi ke stažení jako doc soubory na mých webových stránkách www.ilmatto.cz. Poštovné za obyčejný letecký dopis do USA činí 14 Kč.